

SVJETILJKE - LUCERNE

U fundusu GMS nalazi se nekoliko rimske svjetiljke pronađene slučajno ili kao grobni prilozi tijekom arheoloških istraživanja naselja i nekropola na području grada Senja. Razlikujemo svjetiljke različitih oblika s likovnim prikazom i natpisom (firma - svjetiljke) ili bez ukrasa i natpisa.

Na području Senja pronađene su svjetiljke s natpisom - pečatom i svjetiljke s reljefnim prikazom. Svjetiljke na području Senje su s pečatom - natpisom firme: Atimet, Cassi, Vibiani, Q. G. C. i Fortis što dokazuje da je najmasovniji uvoz u provincije Carstva ove vrste robe bio iz sjeverne Italije, i to iz radionica Atimet i Fortis.

Radionica svjetiljki firme Fortis nalazila se u Modeni, a njihova proizvodnja počinje krajem 2. st. pr. Kr. Svjetiljke Fortis nalazimo u Dalmaciji, Meziji, Panoniji, Galiji i Britaniji. Iako je u fundusu GMS sačuvan relativno mali broj svjetiljki, one ipak doprinose razumijevanju gospodarskih i društvenih prilika u rimsko doba.

Nalazeći ih na raznim lokacijama različitim natpisom - pečatom, govore nam o trgovачkim vezama Senje s brojnim keramičkim radionicama u sjevernoj Italiji, kao i sa središnjim provincijalnim radionicama.

NUMIZMATIKA

Numizmatička zbirka formirana je također tijekom arheoloških istraživanja na području grada Senja kao i slučajnim nalazima te otkupom i darivanjem pojedinaca. Do sada pronađeni novci na području Grada dolazili su iz sjeverne Afrike, Apolonije, Dirahija. Osim antičkog novca fundus Muzeja čini i novac iz kasnijih razdoblja. Novac je pronađen na brojnim lokalitetima na području grada Senja kao grobni nalaz i to: na Malim vratima 1929. pronađen je novac cara Gratiana (367. - 383.), godine 1955. s jugozapadne strane kule Šabac pronađen je novac koji je pripao Konstantinu Velikom (306. - 337.) i Konstanciju (337. - 361.), zatim 1958. na brdu Nehaj novac grada Teate iz 217. godine p. K., novac Micerse vladara Numidije iz sj. Afrike 118. g. p. K. te cara Vespazijana 69.-79. godine. Godine 1965. kod Dječjeg vrtića na lokalitetu Štela, u jednom grobu pronađeno je nekoliko brončanih novčića iz vremena cara Konstantina Velikog (306. - 337.).

Na Trgu Cimiter 1993. godine pronađen je jedan primjerak novca cara Maksimina Tračanina kovanog između 236./238. godine.

Novac je pratio čovjeka kroz povijest kao rijetko koji proizvod njegove kulture. On nije samo sredstvo za plaćanje, nego i spomenik kulture, umjetničko djelo i povijesni dokument koji nam pruža autentične podatke o svakodnevnom životu, ekonomskim prilikama i političkoj situaciji kroz sva razdoblja povijesti od prvih pojava novca do danas.

Svetiljka radionice - firme Fortis, 2. st.

Svetiljke raznih radionica - firme, 2. st.

Novac cara Vespazijana, 69.-79. g.

Na temelju konkretnih podataka zaključujemo da se novac kao platno sredstvo na senjskom području pojavio u III. st. pr. Krista, što ne znači da se ta granica može pomaknuti i na ranja stoljeća budućim slučajnim nalazima ili sustavnim arheološkim istraživanjima.

Antički i srednjovjekovni novac

SREDNJI VIJEK

Dolaskom Hrvata u Senj, u sklopu seobe naroda, na ruševinama antičkog grada izgrađen je srednjovjekovni grad Senj, veoma značajan za hrvatsku povijest i kulturu. O ovom razdoblju, koje obuhvaća period od 5. do 15. st., svjedoče nam brojni ostaci kamene plastike, crkvenog namještaja i sarkofaga, dijelovi arhitekture (stupovi grede kapiteli), pluteji nadgrobne ploče, epigrafski spomenici i sl. Rustična obrada i ornamentika na nekim od predmeta upućuje nas na starokršćanski period senjske povijesti, a orientacijskih ih datiramo u razdoblje od 5. do 7. st. Profilirani predmeti s elementima pletera ukrašeni su motivima latinskog križa, palme, ptice, rozete i sl.

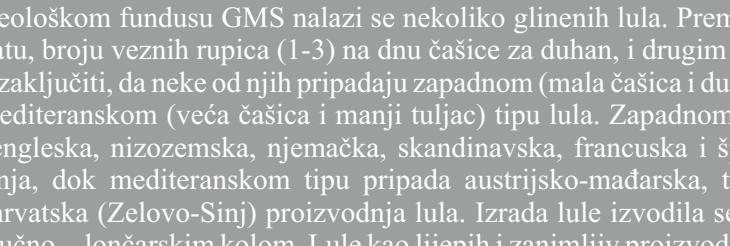

Srednjovjekovna kamenica s uklesanim križem

Razni ulomci starokršćanske kamene plastike i srednjovjekovne arhitektonске dekoracije

GLINENE LULE

A) lula «mediteranskog oblika»
B) lula «zapadnog oblika»

U arheološkom fundusu GMS nalazi se nekoliko glinenih lula. Prema obliku, boji, pečatu, broju veznih rupica (1-3) na dnu čašice za duhan, i drugim ukrasima možemo zaključiti, da neke od njih pripadaju zapadnom (mala čašica i dulji tuljac), a neke mediteranskom (veća čašica i manji tuljac) tipu lula. Zapadnom tipu lula pripada engleska, nizozemska, njemačka, skandinavska, francuska i španjolska proizvodnja, dok mediteranskom tipu pripada austrijsko-madarska, talijanska, turska i hrvatska (Zelovo-Sinj) proizvodnja lula. Izrada lule izvodila se pomoću kalupa i ručno - lončarskim kolom. Lule kao lijepih i zanimljivih proizvoda stizale su razne krajeve svijeta kao trgovacka roba, ali i kao imovina pojedinaca – uživalaca kulture pušenja, ponekad i zaslugom sakupljača-kolekcionara.

Englezi su među prvima proizvodili glinene lule, već oko 1570. a do početka 17. st. njihova proizvodnja proširila i u druge europske zemlje. U 18. st. proizvode se lule većih dimenzija, bolje izradbe i ukrasa. Na temelju karakteristika glinene lule iz fundusa GMS možemo datirati u 18/19. st. te 19/20. one su značajan arheološki materijal koji nam govori o trgovackim vezama izrazmjeni kulturnih dobara te komunikaciji među civilizacijama i državama tadašnjega svijeta.

Unutrašnjost arheološke zbirke, Gradski muzej Senj

Gradski muzej Senj

Milana Ogrizovića 5, HR-53270 Senj

Izdavač: Gradski muzej Senj

Za izdavača: Blaženka Ljubović, prof.

Uredili: Blaženka Ljubović, prof., Melanija Prpić, dipl. oec., Csaba Pinter

Fotografije: Arhiva GMS, Csaba Pinter

Grafički dizajn i priprema: Eko-info studio

Naklada: 2.000 komada

Tisk: Kerschoffset, Zagreb, 2014.

Naslovica: Magna mater Kibela (B) 1./2. st. unutar stupova sa korintskim kapitelima

ARHEOLOŠKA ZBIRKA

GRADSKI MUZEJ SENJ

ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA

U arheološkoj zbirci predstavljena je bogata kulturno-povijesna baština grada Senja od prapovijesti do srednjeg vijeka. U fundusu ove zbirke predstavljeni su prapovijesni, antički, dio hidroarheoloških i srednjovjekovnih predmeta.

Nakon osnutka Gradskega muzeja Senj 1962. godine ova zbirka je među prvim osnovanim zbirkama u Muzeju i jedna je od najvažnijih i najbogatijih zbirki GMS.

Zbirka je nastala postupno, prikupljanjem spomeničke građe na mnogobrojnim lokalitetima na području grada Senja (Sv. Juraj, Lukovo, Starigrad, Stinica, Jablanac, Prizna Krasno, Vratnik...) također i slučajnim pronašćima te poklonima građana - ljubitelja starina. Veći dio arheološkog materijala sakupljen je sustavnim arheološkim istraživanjima predilirske i ilirske gradina, te antičkih i kasnoantičkih nekropola na području Senja i okolice koji su provedeni tijekom 19. i 20. st. Rezultat provedenih arheoloških istraživanja su brojni nalazi koji dokazuju da je Senj državno-politički, gospodarski i kulturno intenzivno živio u navedenom povijesnom razdoblju.

Dio fundusa čine i grobni nalazi koji su rezultat arheoloških istraživanja grobova i grobnih priloga. U Senju se ta istraživanja vrše sporadično od 1902. godine dok se detaljnija i sustavnija istraživanja vrše od 60-ih i 70-ih godina 20. stoljeća. Tijekom tih istraživanja utvrđene su brojne antičke i kasnoantičke nekropole na senjskom području, također je i sakupljena bogata grobna građa a potvrđena su oba tipa sahranjivanja, inhumacija i incineracija (spaljivanje). Također, je utvrđeno da postoje i više oblika i načina ukopa na području antičke Senije, na temelju kojih dijelimo grobove – ukope na tzv. grobove sa i bez arhitekture, stoga razlikujemo grobove – ukope: ukop u zemljane jame, ukop u žaru ili urnu, grobovi izgrađeni pomoću opeke (tegule), grobovi izgrađeni pomoću amfore, grobovi izgrađeni od kamena.

Na temelju proučavanja grobne arhitekture i položaja pokojnika te znanstvene obrade materijalnih ostataka – priloga u njima (novca, svjetiljki, nakita, staklenih predmeta, raznih keramičkih posuda te metalnih predmeta i sl.), dobivamo dragocjene podatke, na temelju kojih je moguće datirati antičke nekropole na području grada Senja u razdoblje od 1. do 5. st.

Antičke nekropole i način sahranjivanja na više lokacija na području grada Senja, 1.-5. st.

ANTIKA

Antika povijesti staroga vijeka ima karakteristike civilizacija grčko-rimskog svijeta i zemalja koje su bile pod njihovim društveno-političkim i kulturnim utjecajima. Na području grada Senja te utjecaje možemo pratiti od sredine 2. st. pr. Kr., kada Rimljani postupno preuzimaju kontrolu nad gradom, a posebno u periodu od 1. st. pr. Kr. pa do 4. st., odnosno do propasti Zapadnog rimskog carstva. U tom razdoblju antička Senja doživjela je svoj procvat što dokazuju brojni pokretni i nepokretni ostaci materijalne kulturne baštine koja je dijelom smještena i u našem muzeju.

Uz brojne kamene spomenike, dijelove arhitekture različite veličine i namjene, tu su i

Nadgrobni spomenik Kalpurnija Maksima, 1. st. pr. Kr./1. st.

Magna mater Kibela, (A), 1./2. st.

Keramika - glava muškarca 2. st.

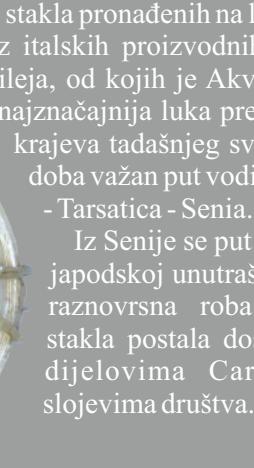
Natpis iz Sv. Jurja, 1. st.

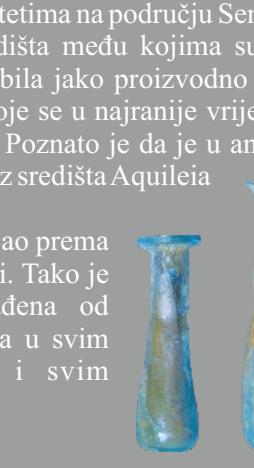
Natpis iz Sv. Jurja, 1. st.

Natpis iz Sv. Jurja, 1. st.

Natpis iz Sv. Jurja, 1. st.

Natpis iz Sv. Jurja, 1. st.

Natpis iz Sv. Jurja, 1. st.

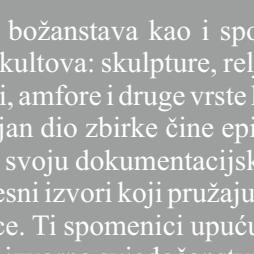

Natpis iz Sv. Jurja, 1. st.

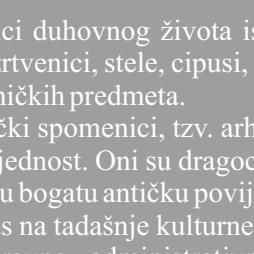
PRAPOVIJEST

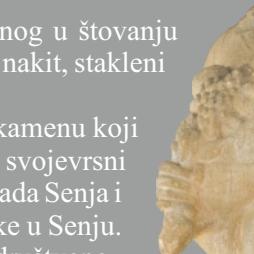
Prapovijesni ostaci iz kamenog doba

Neolitska sjekira

Glava božice, 2./3. st.

Ostatci keramičke posude

Liber (Dionis), 2. st.

Kasnoantička kefalomerfna staklena bočica, 3./4. st.

Nadgrobni spomenik Kalpurnija Maksima, 1. st. pr. Kr./1. st.

Serapis, 3. st.

Dolabelin terminacijski natpis, 1. st.

Kamena epistilna greda s posvetnim natpisom Magni Mater, 2. st.

Tanjur - plitica iz kasnoantičkog groba, , 3./4. st.

Razne staklene bočice - balzamariji, 1.-3. st.

Žrtvenik posvećen bogu Mitri, 2. st.

Natpis o gradnji kurije, 2./3. st.

Natpis posvećen bogu Liberu, 2. st.

Kvarne Livije (cipus), 1. st.

Nadgrobni spomenik Qvarne Livije (cipus), 1. st.

Kamena epistilna greda s posvetnim natpisom Magni Mater, 2. st.

Nadgrobni spomenik T. P. I. 1. st.

Nadgrobni spomenik L. T. 1. st.